

ગુજરાત સ્ટેટ એલિજબીલિટી ટેસ્ટ

વિષય: ગૃહ વિજ્ઞાન

GSET અભ્યાસક્રમ

કોડ નંબર: ૨૩

યુનિટ ૧: આહાર વિજ્ઞાન અને આહાર સેવા સંચાલન

૧. આહાર વિજ્ઞાન અને પોષણ
૨. આહાર ના ગુણધર્મો : ભૌતિક અને રાસાયણિક ગુણધર્મો
૩. આહારની ગુણવત્તાનું મૂલ્યાંકન: હેતુલક્ષી અને વિષયલક્ષી
૪. સંધર્ષ ક્રિયા અને તેની પદ્ધતિઓની પોષણના ઘટકો અને અન્ય ભૌતિક પરિમાણો ઉપર અસર, ખોરાકની જાળવણીની પદ્ધતિ અને તેની ઉપયોગીતા
૫. આહારના રંગ દ્રવ્યો (પીગમેન્ટ્સ) અને ઉમેરણો (એડિટિવ્સ)
૬. આહારના ધોરણો, સૂક્ષ્મજીવ આધારિત આહારની સુરક્ષા (માઈક્રોબાયોલોજિકલ સેફ્ટી ઓફ ફૂડ), હેસેપ (HACCP), આહારની પેકેજિંગ
૭. આહાર સેવાના દ્રષ્ટિકોણ- આહાર આયોજન, આહાર ની કિંમતનું વિશ્લેષણ
૮. નવી વાનગીનો વિકાસ- નેનો પદ્ધતિ (નેનો ટેકનોલોજી)
૯. સંસ્થાના ધોરણે આહાર સેવાનું વ્યવસ્થાપન- હોસ્પિટલ, શૈક્ષણિક સંસ્થા તેમજ સામાજિક અને વિશેષ સંસ્થાના સ્તરે (લેવલ)
૧૦. સંશોધનની પદ્ધતિઓ- મૂળભૂત મુદ્દાઓ, સંશોધનો ખ્યાલ, સંબંધિતતાની જરૂર, સંશોધન અવકાશ અને નીતિશાસ્ત્ર

યુનિટ ૨: પોષણ અને આહારવિદ્યા

૧. આહારના જૂથ- સમતોલ આહાર, આહાર શંકુ (ફૂડ પિરામિડ), મેક્રો અને માઈક્રો પોષણ
૨. પોષક તત્વો- પોષકતત્વોનું શારીરિક કાર્ય, ભારતીયમાં પોષકતત્વોની જરૂરિયાતો અને ઉણપો
૩. જાહેર આરોગ્ય પોષણ
૪. જીવન કાળ દરમિયાન પોષણ- ગર્ભાવસ્થા થી કિશોરાવસ્થા દરમિયાન થતા શારીરિક બદલાવ, વૃદ્ધિ અને વિકાસ તેમજ જીવનગાળા દરમિયાન પોષણની જરૂરિયાત અને પૂરતા પોષણ માટે આહારનું માર્ગદર્શન, પોષણની જરૂરિયાત
૫. સમુદાયનું પોષણ (કમ્યુનિટી ન્યુટ્રિશન), રામતવીરનું પોષણ (સ્પોર્ટ્સ ન્યુટ્રિશન), હોનારત અને આકસ્મિક સંજોગો દરમિયાન પોષણની જરૂરિયાત
૬. પોષણનું મૂલ્યાંકન- પદ્ધતિ અને તકનીકો
૭. પોષણનો અભ્યાસ - રાષ્ટ્રીય પોષણ નીતિઓ અને કાર્યક્રમો, આહાર અને પોષણ સલામતી
૮. ક્લીનીકલ અને રોગનિવારક પોષણ
૯. આહાર પરામર્શ અને સંચાલન
૧૦. સંશોધન પદ્ધતિઓ- સંશોધનનું આલેખન, સંશોધનના સિદ્ધાંતો અને હેતુઓ

યુનિટ ૩: કાપડ

૧. કાપડ પરિભાષા - રેસા, યાર્ન, વણાટ, ડ્રેબ્રિક વગેરે; તંતુઓ, યાર્ન અને વણાટનું વર્ગીકરણ; તંતુઓ અને વણાટની ઓળખ
૨. મુખ્ય કુદરતી અને માનવસર્જિત રેસા ની ઉત્પાદન પ્રક્રિયા; ગુણધર્મો અને તેના અંતિમ ઉપયોગો

૩. ફેબ્રિક બાંધકામની વિવિધ પદ્ધતિઓ- વાણાયેલા, ગૂંથેલા અને નોનવેવેન કાપડ, તેમની ગુણધર્મો અને અંતિમ ઉપયોગ
૪. કાપડ finishes- વર્ગીકરણ, પ્રક્રિયા અને finish કરવાના હેતુઓ
૫. ડાઈંગ અને પ્રિન્ટિંગ-વર્ગીકરણ, બ્લોક પ્રિન્ટિંગની રીત, ટાઈ અને ડાય, બાટીક, રોલર પ્રિન્ટિંગ, સ્ક્રીન પ્રિન્ટિંગ, ડિસ્ચાર્જ, હીટ ટ્રાન્સફર પ્રિન્ટિંગ અને ડિજિટાઈઝડ પ્રિન્ટિંગ
૬. ભારતના પરંપરાગત કાપડ- ભારતમાં વિવિધ પ્રદેશોના ભરતકામ કરેલું કાપડ, છાપેલ કાપડ, વાણાયેલા કાપડ, રંગીન કાપડ. પરંપરાગત કાપડ ની ઓળખ ફાઈબરની સામગ્રી, તકનીક, રૂપ, રંગ અને ડિઝાઈનના આધારે
૭. કાપડ પરીક્ષણ અને ગુણવત્તા નિયંત્રણ- પરીક્ષણની જરૂરિયાત, નમૂનાની પદ્ધતિ; તંતુ, યાર્ન, કાપડ અને વસ્ત્રો ની ચકાસણી; રંગ-સ્થિરતા, સંકોચન, પિલિંગ અને કાપડના જીએસએમ(GSM) નું પરીક્ષણ
૮. કાપડ અને પર્યાવરણ - પ્રતિબંધિત રંગો, ઈકો ફ્રેન્ડલી કાપડ, દૂષણ અને પ્રવાહી ઉપચાર, ઈકો-લેબલ અને ઈકો માર્ક્સ
૯. ટેક્સટાઈલ્સ અને એપરલ્સમાં તાજેતરના વિકાસ- નેનો ટેક્સટાઈલ, તકનીકી કાપડ, વ્યવસાયિક વસ્ત્રો, શૂન્ય ક્યરો ડિઝાઈનિંગ, અપસાયર્કિલિંગ અને રિસાયર્કિલિંગ
૧૦. સંશોધન પદ્ધતિઓ - સંશોધનનાં પ્રકારો, વર્ણનાત્મક, સર્વેક્ષણ, ઐતિહાસિક, ગુણાત્મક, માત્રાત્મક, વિશ્લેષણાત્મક અને ક્રિયા સંશોધન

યુનિટ ૪: એપરલ ડિઝાઈનિંગ

૧. શરીરના માપ - પ્રક્રિયા, જરૂરિયાત, આકૃતિના પ્રકારો અને માનવશાસ્ત્ર
૨. વસ્ત્રોના ઉત્પાદન માટે વપરાયેલ ઉપકરણો અને સાધનો - સીવાણ મશીન માં પ્રગતિઓ ;સીવિંગ મશીનો માટે વપરાયેલી જોડાણો; સીવિંગ મશીનોના પ્રકારો અને તેના ભાગો
૩. ડિઝાઈનના તત્વો અને સિદ્ધાંતો; એપરલ ડિઝાઈનમાં ડિઝાઈન તત્વો અને ડિઝાઈનના સિદ્ધાંતોની એપ્લિકેશન ; ફેશન ચિત્રો અને વસ્ત્રોના ભાગો
૪. ફેશન પરિભાષા, ફેશન ચક્ર, ફેશન સિદ્ધાંતો, ફેશન અપનાવવા , ફેશન આગાહી અને ફેશનને અસર કરતી પરિબળો
૫. પેટર્ન મેકિંગ - ડ્રાફ્ટિંગ, ડ્રોપિંગ અને ફ્લેટ પેટર્ન બનાવવાની તકનીકીઓ, પેટર્નમાં ફેરફાર અને ડાર્ટ મેનીપ્યુલેશન તકનીકો
૬. એપરલ મેન્યુફેક્ચરિંગ - વપરાયેલી પરિભાષા, સીમ, તકનીક અને વપરાયેલી મશીનો, એપરલ ઉત્પાદન માટે ફેબ્રિકથી એપરલ સુધીની પ્રક્રિયા
૭. એપરલ ગુણવત્તા પરીક્ષણ - ગુણવત્તા ધોરણો અને સ્પષ્ટીકરણ, ગુણવત્તાના પરિમાણો અને ફેબ્રિક અને વસ્ત્રોની ખામી
૮. કપડાંની સંભાળ અને જાળવણી - ધોવાનાં સિદ્ધાંતો, લોન્ડ્રી એજન્ટો, સ્ટોરેજ તકનીકો, સંભાળના લેબલ્સ અને પ્રતીકો
૯. વિવિધ વય જૂથો માટે કપડાંની પસંદગી. વિવિધ ઉપયોગો માટે કાપડની પસંદગી
૧૦. સંશોધન પદ્ધતિઓ - પૂર્વધારણા પરીક્ષણ, પ્રકારો અને અવકાશ

યુનિટ ૫ : સાધન સંપત્તિની વ્યવસ્થા અને ગ્રાહક વાદવિવાદ

૧. વ્યવસ્થા : સંકલ્પના, અભિગમ, સમય શક્તિ, પૈસા અને જગ્યાની વ્યવસ્થા, પ્રેરક પરિબળો, પ્રેરણાની થિઅરીઝ, નિર્ણય લેવો
૨. વ્યવસ્થાના કાર્યો- આયોજન, નિરીક્ષણ, અમલ, સંગઠન, મૂલ્યાંકન, કુટુંબ જીવન ચક્ર ના પગથિયાં, સાધન સંપત્તિની પ્રાપ્યતા અને ઉપયોગ

૩. સાધન સંપત્તિ- વર્ગીકરણ, લાક્ષણિકતાઓ સાધન સંપત્તિના ઉપયોગને અસર કરતા પરિબળો, સાધન સંપત્તિની ભયત, સમયની વ્યવસ્થા, કાર્ય સરળીકરણની પદ્ધતિઓ, ક્લાસીસ ઓફ ચેન્જ, થાક અને તેની વ્યવસ્થા
૪. કુદરતી સાધન સંપત્તિની વ્યવસ્થા- જમીન, જંગલ, પાણી, કુવા, વોટર હાર્વેસ્ટિંગ, મ્યુનિસિપલ સોલિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ, સસ્ટેનેબલ વિકાસની કલ્પના, SDGs, કરવેરા અમલીકરણ
૫. પૈસાની વ્યવસ્થા- કુટુંબની આવક, આવકના પ્રકાર, આવક વધારવાની રીતો, અંદાજપત્રક, ઘરગથ્થું હિસાબ, કુટુંબની ભયત અને રોકાણ, કરવેરા અમલીકરણ
૬. માનવીય સાધન સંપત્તિની વ્યવસ્થા- કાર્યો, જરૂરિયાત, માનવીય સાધન સંપત્તિ, વિકાસના પડકાર, કાર્યો, માનવીયશક્તિનું આયોજન, તાલીમ, મૂલ્યાંકન, જરૂરિયાત, તાલીમ પદ્ધતિઓ, તાલીમ મૂલ્યાંકન
૭. ગ્રાહક- વ્યાખ્યા, ભૂમિકા, હકો અને જવાબદારીઓ, ગ્રાહક વર્તણૂક, ગ્રાહક સમસ્યાઓ, શિક્ષણ અને અધિકાર
૮. ગ્રાહક સુરક્ષા- ગ્રાહક સંગઠનો, સહકારી મંડળીઓ, વૈકલ્પિક સુધારા, ધારા ધોરણો, નિયત નિશાન, ગુણવત્તા, નિયંત્રણ, ખરીદીના સાધનો, ગ્રાહક અંગે કાયદા ઘડવાની પ્રક્રિયા
૯. ઉદ્યોગ સાહસિકતા- સંકલ્પના, પ્રક્રિયા, અવરોધકો, ઔદ્યોગિક પ્રેરણા, પડકાર, ઔદ્યોગિક એકમની સ્થાપના, યોજના આયોજન અને મૂલ્યાંકન, ઔદ્યોગિક એકમની વ્યવસ્થા
૧૦. સંસાધન પદ્ધતિ- નમૂના પસંદ કરવાની પદ્ધતિ, નમૂનાના પ્રકાર, નમૂનાની પ્રક્રિયા, શક્ય અને અશક્ય નમૂના

યુનિટ ૬: હાઉસિંગ (ઘર) અને આંતરિક સુશોભન

૧. ડિઝાઇનના પાયાના સિદ્ધાંતો- કળાના તત્વો, ડિઝાઇન ના નિયમો, સંયોગીકરણ ના નિયમો
૨. રંગ- રંગના પરિણામ, રંગની મનોવૈજ્ઞાનિક અસર, રંગ યોજના, રંગની ઉપયોગીતાને અસર કરતા પરિબળો.
૩. જગ્યા નું આયોજન અને ડિઝાઇન ઘર ની જરૂરિયાત અને મહત્વ, જગ્યા આયોજન ના નિયમો, ઘર આયોજનના પ્રકાર, બાંધકામની આર્થિકતા, આવક ના અનુસંધાનમાં ઘરનું આયોજન
૪. બિલ્ડીંગ નીતિનિયમો - સર્વ સામાન્ય સ્વરૂપ (નોર્મ્સ) અને ધોરણો, વિભાગીકરણ, ખાસ જૂથ માટેના ઘર, ઘર ધિરાણ
૫. ઘર અને વાતાવરણ - બિલ્ડીંગ મટીરીયલ, વાતાવરણની અસર, ગ્રીન ક્લમાંક પદ્ધતિ, બિલ્ડીંગ ની ક્ષમતા, શક્તિ તપાસ
૬. શક્તિ સાધન-સંપત્તિ રૂપે - શક્તિ ના પારંપરિક અને અપારંપરિક સ્ત્રોતો, રિન્યુએબલ અને નોન રિન્યુએબલ શક્તિ ની વ્યવસ્થા, શક્તિ ભયત અંગે ના રાષ્ટ્રીય પ્રયત્નો
૭. ઉત્પાદન (પેદાશ) ડિઝાઇન - ડિઝાઇન વિચારણા ની પ્રક્રિયા, પ્રસારણ અને નવીનીકરણ, ડિઝાઇન કમ્યુનિકેશન (આંતરવ્યવહાર) ડિઝાઇનના આયોજનમાં અર્ગોનોમિક્સ (ergonomics) નું મહત્વ
૮. અર્ગોનોમિક્સ - મહત્વતા, ક્ષેત્રો, માનવ માપદંડો, માનવ મશીન વાતાવરણ નો સંબંધ, શારીરિક કાર્યને અસર કરતા પરિબળો, બોડી મિકેનિક, કાર્ય જગ્યાની ઈંકશનલ (કાર્યના અનુસંધાનમાં) ડિઝાઇન, સમય અને ગતિ અભ્યાસ, શક્તિ અંગેના અભ્યાસો
૯. રાચરચીલ અને ફર્નિશિંગ - ઐતિહાસિક દ્રશ્ય દ્રષ્ટિ, સ્થાપત્ય શૈલી, વર્તમાન સંભાળ, દીવાલને ઓપ આપવો બારી અને બારીની માવજત
૧૦. શોધન પદ્ધતિ - માહિતી એકત્રીકરણ અંગેના ટૂલ્સ (સાધનો), પ્રશ્નાવલી, ઈન્ટરવ્યૂ, નિરીક્ષણ, માપદંડો, ક્લમાંક અને માપદંડો, ટૂલ્સ ની વાસ્તવિકતા અને વિશ્વસનીયતા

યુનિટ: ૭ બાળ/ માનવીય વિકાસ

૧. વૃદ્ધિ અને વિકાસ ના નિયમો, સગર્ભા અવસ્થા દરમિયાન રાખવામાં આવતી કાળજી, નવજાત શિશુ અને બાલ્યાવસ્થા નો વિકાસ
૨. માનવીય વિકાસ અને વર્તન ની થિયરીઝ
૩. પૂર્વ બાલ્યાવસ્થા ની કાળજી અને શિક્ષણ, સર્વાંગી વિકાસ અંગેની પ્રવૃત્તિઓ
૪. વ્યક્તિત્વ ના વિકાસ ઉપર કુટુંબ, સમોવડિયું (peers), શાળા, સમુદાય અને સંસ્કૃતિની અસર
૫. બાળક અને માનવીની ખાસ જરૂરિયાતો - કાળજી અને સહારો, ખાસ શિક્ષણ, અપંગતા અટકાવવી, પુનરુત્થાન
૬. બાળકને લગતા જોખમો - બાળ મજૂરી, ગલીયો ના બાળકો, કંગાળ બાળક, વંચિત બાળક, અનાથ, કનડગત, નિંદાત્મક બાળક, બાળકોના દૂર ઉપયોગો અને વેપાર
૭. યુવાવસ્થા અને કિશોરાવસ્થા - ફેરફારો, પડકાર, ઉત્તમ વિકાસ કેળવવાના કાર્યક્રમો
૮. પુખ્ત ઉંમરના શરૂઆતી ગાળામાં અને પરિપક્વ સમયે બદલાતી ભૂમિકા, લાક્ષણિકતા અને જવાબદારીઓ
૯. વયો વૃદ્ધિ - શારીરિક અને માનસિક બદલાવ અને કાળજીની જરૂરિયાત
૧૦. સંશોધનની પદ્ધતિઓ - વેરિયેબલસ (ચલ) ના પ્રકાર અને પસંદગી

યુનિટ ૮: કૌટુંબિક અભ્યાસ

૧. લગ્ન અંગેના અભિગમ અને કૌટુંબિક સંબંધો
૨. કુટુંબ કલ્યાણ - અભિગમ, પ્રોગ્રામ અને પડકાર, રાષ્ટ્રીય વિકાસમાં ભૂમિકા
૩. ઘરગથ્થું અત્યાચાર, લગ્ન અસંગતતા, સંઘર્ષ, સંઘર્ષ ના ઉકેલ
૪. માતા-પિતા શિક્ષણ, હકારાત્મક વિચાર શૈલી, સામુદાયિક શિક્ષણ
૫. કૌટુંબિક અસંગઠન, સિંગલ પેરેન્ટ (ફક્ત એક જ માતા કે પિતા) કુટુંબ
૬. કૌટુંબિક અભ્યાસો, કૌટુંબિક આપત્તિ, કૌટુંબિક થેરાપી, બાળ વિકાસ અંગેના પ્રારંભિક પગલાં
૭. માનવીય હકો, બાળકોના હકો, સ્ત્રીઓના હકો, સ્ત્રીનો દરજ્જો, જાતિ ભૂમિકા (gender)
૮. માર્ગદર્શન અને સલાહ સુચન
૯. જીવનપર્યંત વિકાસમાં તંદુરસ્તી અને કલ્યાણ
૧૦. સંશોધન પદ્ધતિઓ - માહિતી એકત્રીકરણ અને વર્ગીકરણ, કોડિંગ, ટેબલ, માહિતીજન્ય અને વર્ણવેલ આંકડાઓ

યુનિટ ૯: વિકાસ અને આંતર વ્યવહાર (વિચારોનું આદાન-પ્રદાન)

૧. આંતર વ્યવહાર ના મૂળભૂત તત્વો - સ્વભાવ, લાક્ષણિકતા, કાર્યો, પ્રક્રિયા, મોડેલ્સ, તત્વો, નિયમો, અવરોધકો, ધારણા / ખાતરી અને સહાનુભૂતિ, આંતર વ્યવહાર ના પ્રકાર, આંતર વ્યવહાર ની લેવડ દેવળ ના સ્તર, સંભાળવાની પ્રક્રિયા
૨. આંતરવ્યવહાર ની પદ્ધતિ અને સિદ્ધાંતો - માનનીય પારસ્પરિક અસર, માસ આંતર વ્યવહાર ની થિયરીઝ, સંદેશા ડિઝાઈન કરવાના સિદ્ધાંતો, આંતર વ્યવહાર ની પદ્ધતિ, સંસ્કૃતિ અને આંતર વ્યવહાર
૩. વિકાસની સંકલ્પનાઓ, સિદ્ધાંતો (થિયરીઝ), મોડેલ, માપદંડ, વિકાસના દર્શકો (સૂચકો)
૪. વિકાસની સંકલ્પનાઓ - આંતર વ્યવહાર ના મોડેલ, અભિગમો, પ્રસારણ, નવીનીકરણ, માસ મીડિયા,

સામાજિક પ્રચાર

૫. વિકાસમાં આંતર વ્યવહાર ની ભૂમિકા - જરૂરિયાત, મહત્વ, પત્રકારત્વનો વિકાસ, પ્રિન્ટ, રેડિયો, ટેલિવિઝન અને ઈન્ટરનેટના વિકાસ માટેની લેખિત સામગ્રી (લખાણ)
૬. આંતર વ્યવહાર ના વિકાસનું મહત્વ - (કાળજી ધરાવવી) લાગવું - વળગવું, જાતિ તંદુરસ્તી, વાતાવરણ જળવણી, માનવી હકો, વસ્તી, અક્ષરજ્ઞાન, (literacy) ગ્રામ્ય અને પછાત વિસ્તારનો વિકાસ
૭. કાયદાકીય અને વર્તાણુંક ફેરફાર અંગે આંતર વ્યવહાર - સંકલ્પના, થીયરીઝ, મોડેલ, અભિગમ, અમલીકરણ અને પડકાર
૮. વિકાસ માટેના પૌરાણિક અને આધુનિક મીડિયા - ગ્રામ્ય ગીત, કળા, નૃત્ય, થિયેટર, કટપુતલી, જાહેરાતો, સિનેમા, વિકાસ માટે ICTs, સામુદાયિક રેડિયો, સામૂહિક વિડીયો, સામાજિક પ્રસારણ માધ્યમ અને મોબાઈલ ફોન
૯. આંતરરાષ્ટ્રીય, રાષ્ટ્રીય, રાજકીય અને સ્થાનિક કક્ષાએ વિકાસ અંગે કાર્ય કરતા સંગઠનો / કચેરીઓ / સંસ્થાઓ
૧૦. સંશોધન પદ્ધતિઓ - પેરામેટ્રિક અને નોન પેરા મેટ્રિક પરીક્ષણ દ્વારા માહિતીનું વિશ્લેષણ

યુનિટ ૧૦: વિસ્તાર વ્યવસ્થાપન અને સમાજ વિકાસ

૧. ઐતિહાસિક - વિસ્તરણ શિક્ષણ ની ઉત્પત્તિ અને ભારત તથા અન્ય દેશોમાં વિસ્તરણ પ્રકાર, વિસ્તરણ શિક્ષણ ના હેતુઓ અને વિસ્તાર સેવા, તત્વજ્ઞાન અને વિસ્તારણ કાર્યક્રમ, વિકાસના સિદ્ધાંતો
૨. કાર્યક્રમ વ્યવસ્થાપન - મૂલ્યાંકન (assessment), પરિસ્થિતિ, વિશ્લેષણ (analysis), આયોજન, (planning), સંયોજન (organization), અમલીકરણ (implementation), દેખરેખ (monitoring), નિયંત્રણ (evaluation) અને મૂલ્યાંકન ની જરૂરિયાત
૩. વિસ્તારણ ની પદ્ધતિ અને સાધન સામગ્રી (materials) - અંતર વ્યક્તિત્વ, નાના અને મોટા જૂથને પદ્ધતિ, ઓડિયો - વિઝ્યુઅલ એઈડ્સ ની જરૂરિયાત, મહત્વ, આયોજન, વર્ગીકરણ, નિર્માણ અને ક્ષેત્ર નું પરીક્ષણ, ઓડિયો-વિઝ્યુઅલ સાધનો નો ઉપયોગ અને મૂલ્યાંકન
૪. વિસ્તારણ શિક્ષણ અને વિકાસની પ્રવૃત્તિ માટે અભ્યાસક્રમ બનાવવો અને આયોજન કરવું, બ્લુમ વર્ગીકરણ (Bloom's taxonomy) ના શૈક્ષણિક હેતુઓ અને અધ્યયન (learning).
૫. અનોપચારિક, પુખ્ત અને આજીવન શિક્ષણ - ઐતિહાસિક દ્રષ્ટિકોણ, ખ્યાલ (concept), બૌદ્ધિક થિયરીઝ અભિગમો, અવકાશ, પદ્ધતિઓ અને સામગ્રી નો ઉપયોગ, અમલીકરણ ના પડકાર અને મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લેવા
૬. તાલીમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને માનવ સંસાધન વિકાસ ની ક્ષમતા નિર્માણ કરવા માટેની તાલીમ ની પદ્ધતિઓ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનો વિકાસ.
૭. સમાજ વિકાસ - દ્રષ્ટિકોણ, અભિગમ, સમાજ રચના, નેતૃત્વ, સમાજ ના વિકાસ માટે આધાર માળખું, પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ, બિન સરકારી સંસ્થાઓ (NGO) અને સમુદાય આધારિત સંસ્થાઓ
૮. લોક - ભાગીદારી અને ઉપભોક્તાઓનો દ્રષ્ટિકોણ, સહભાગી અધ્યાન (Learning), ક્રિયા પદ્ધતિઓ અને તકનીકો (Action-methods and techniques)
૯. શહેરી, ગ્રામીણ અને આદિજાતિ વસ્તી માટે પોષણ, આરોગ્ય, શિક્ષણ, વેતન અને સ્વરોજગાર, મહિલા વિકાસ, કૌશલ્ય વિકાસ, સ્વચ્છતા અને માળખાગત સુવિધા માટેના ભારતમાં ચાલતા વિકાસ કાર્યક્રમો
૧૦. સંશોધન પદ્ધતિઓ - વૈજ્ઞાનિક અહેવાલ લેખન, માહિતીની રજૂઆત અર્થઘટન અને ચર્ચા